

NEVELÉS- ÉS MŰVELŐDÉSTÖRTÉNET I. (A kezdetektől a 19. századig)

Információk a tantárgyról:

A tantárgy felvételének előfeltétele a „*Neveléstörténeti források*” című tantárgy lezárása. A tárgy heti 2 órában kerül megtartásra, 2 kreditet ér. Ezt a tárgyat kollokvium zárja, és követi a szintén kollokviummal záródó „*Nevelés- és művelődéstörténet II.*”, majd a gyakorlati jeggyel befejeződő „*Szinkrón neveléstörténet*” című tárgy. Azt követően összevont neveléstörténeti szigorlat következik.

A TÁRGY OKTATÁSÁNAK, KUTATÁSÁNAK ÉS FEJLESZTÉSÉNEK CÉLJAI

- Az interdiszciplináris, a művelődés- és társadalomtörténet részeként értelmezett neveléstörténet megismerése; a nevelés történetének diakrón és szinkrón vizsgálata;
- a pedagógiai gondolkodás múltjának megismerése; a jelentősebb (külföldi és magyar) pedagógiai gondolkodók ismerete, térben és időben való elhelyezése;
- az egyes korok nevelési eszményeinek, nevelési-oktatási gyakorlatának, gyermekképzésének, oktatáspolitikájának és oktatási intézményrendszerének megismerése, értékelése, összevetése;
- a múlt és jelen oktatási-nevelési rendszere közötti párhuzamok, kapcsolatok feltárása;
- a neveléstörténeti források, dokumentumok és szemelvények forráskritikai, filológiai feldolgozása;
- a pedagógiai gondolkodás megalapozása, a pedagóguspályára és értelmiségi létre való felkészítés;
- felkészítés önálló nevelés- és művelődéstörténeti kutatómunkára;
- felkészítés a nevelés- és művelődéstörténet tanítására referátumok, önállóan vezetett forrásfeldolgozó szeminárium-részek vezetésével.

ANNOTÁCIÓ

I. Bevezetés a neveléstörténetbe

1. A tárgy helye a tudományok rendszerében, kapcsolódása más diszciplínákhoz
2. A neveléstörténet tárgya, szinkrón és diakrón vizsgálatának lehetőségei
3. A neveléstörténeti kutatás színhelyei, forrásai, kutatási módszerei
4. A hazai neveléstörténeti kutatások (historiográfia) és eredményeik.

Ajánlott irodalom: Kéri Katalin: Mi a neveléstörténet? JPTE TKI, Pécs, 1997. vagy Kéri Katalin: Bevezetés a neveléstörténeti kutatások módszertanába. Műszaki, Budapest, 2001.

II. Nevelés a természeti népek körében, iniciáció; a nem intézményesült nevelés történetének vizsgálati lehetőségei, módszerei (következtetések az őskori nevelési gyakorlatra vonatkozóan).

Ajánlott irodalom: Távoli tájak, ismeretlen gyerekek (szerk.: Kéri Katalin) JPTE-TKI, Pécs, 1997. 20-25. o.; Morris, Desmond: Az emberállat. Magyar Könyvklub, Bp., 1997. 156-184. o.; Eliade, M.: Vallási hiedelmek és eszmék története I. Osiris-Századvég, Bp., 1994. 7-55. o., Eliade, M.: Misztikus születések. Európa, Bp., 1999.; Lévi-Strauss, C.: Szomorú trópusok. Európa, Bp., 1994. 355-373. o.; Frazer, J. G.: Az Aranyág. Osiris-Századvég, Bp., 1995. 382-390. o.; Turnbull, C. M.: Az afrikai törzsek élete. Gondolat, Bp., 1970., Fire, John/ Lame Deer-Richard Erdoes: Sánta őz, a sziú indián sámán. Európa, Bp., 1988. stb.

III. Az ókori keleti államok neveléstörténete

Nevelés és oktatás az ókori Kelet államaiban (Mezopotámia, Egyiptom, India, Kína)

Ajánlott irodalom: Távoli tájak, ismeretlen gyerekek (szerk.: Kéri Katalin) JPTE-TKI, Pécs, 1997. 11-20. o., 29-67. o.; „Fénylő ölednek édes örömében...” – A sumer irodalom kistükré. (Szerk.: Komoróczy Géza) Európa, Bp., 1983.; Kákossy László: Ré fiai. Gondolat, Bp., 1979.; Wojtilla Gyula: A mesés India. Gondolat, Bp., 1988.; Vasziljev, L. Sz.: Kultuszok, vallások és hagyományok Kínában. Gondolat, Bp., 1977. stb.

IV. Nevelésügy az ókori görög világban

1. A görög pedagógiai kultúra kialakulása, gyökerei és jellemzői
2. Spárta és Athén nevelési gyakorlata
3. Görög bölcselek nézetei a nevelésről: Szókratész, Platón, Xenophón, Arisztotelész gondolatai

Ajánlott irodalom: Az európai ókor neveléstörténete. Prohászka Lajos egyetemi előadásai I. Szerk.: Orosz Gábor, Kossuth Nyomda, Debrecen, 2004.; Fináczy Ernő: Az ókori nevelés története. Bp., 1906. (Könyvért, reprint kiadás 1984.); Ritoók Zs.- Sarkady J.- Szilágyi J.: A görög kultúra aranykora. Bp., 1984.; Platón: Az állam. In: Platón összes művei. Európa, Bp., 1983-84.; Arisztotelész: Politika. Gondolat, Bp., 1984. stb.

V. Az ókori római nevelés

1. A római nevelés korszakai, jellemzői
2. A római nevelés intézményrendszere
3. Pedagógiai művek és gondolatok a Római Birodalomban; az enciklopédikus gondolkodás körvonalazódása (Cicero, Seneca, Quintilianus, Varro stb.)

Ajánlott irodalom: Az európai ókor neveléstörténete. Prohászka Lajos egyetemi előadásai I. Szerk.: Orosz Gábor, Kossuth Nyomda, Debrecen, 2004.; Fináczy Ernő: Az ókori nevelés története. Bp., 1906. (Könyvért, reprint kiadás 1984.); A régi Róma napjai. Tankönyvkiadó, Bp., 1968.; Quintilianus: Az orátor neveléséről. Bp., 1913. stb.

VI. A középkori nevelés története I.

1. A korai kereszténység embereszménye és gyermekképe; a nevelésről vallott felfogások a patrisztika korában
2. Egyházi nevelés a középkori Európában és Magyarországon (kolostori, plébániai, székesegyházi iskolák)
3. A lovagi nevelés

Ajánlott irodalom: A magyar nevelés története I. (szerk.: Horváth Márton) Tankönyvkiadó, Bp., 1988.; Dokumentumok a magyar nevelés történetéből – 1100-1848. Tankönyvkiadó, Bp., 1966.; Fináczy Ernő: A középkori nevelés története. Bp., 1913.; Augustinus, Aurelius: Vallomások. Gondolat, Bp., 1982.; A középkori élet. (Szerk.: Kulcsár Zsuzsa) Gondolat, Bp., 1964.; Szent Benedek Regulája. Bencés Kiadó, Pannonhalma, 1993.; Carmina Burana – Középkori diákdalok. (Szerk.: Kardos Tibor) Magyar Helikon, Bp., 1979. stb.

VII. A középkori nevelés története II. – Iszlám nevelésügy a középkorban

1. Az iszlám világ- és emberképe; muszlim gondolkodók a nevelésről
2. Családi-közösségi és intézményesült nevelés a középkori iszlám világban
3. Az iszlám kultúra hatása az európai nevelés- és művelődés történetére

Ajánlott irodalom: Kéri Katalin: Nevelésügy a középkori iszlámban. Iskolakultúra Könyvek 16., Pécs, 2002.; Távoli tájak, ismeretlen gyerekek (szerk.: Kéri Katalin) JPTE-TKI, Pécs, 1997. 95-117. o.; Mazahéri, Aly: A muszlimok mindennapi élete a középkorban. Európa, Bp., 1989.; Muszlim művelődéstörténeti előadások. Szerk.: Tüske László; Iskolakultúra Könyvek 10., Pécs, 2001. stb.

VIII. A középkori nevelés története III.

1. A középkori európai egyetemek története
2. Céhes képzés Európában és Magyarországon
3. A gyermekkortörténet kutatásának új eredményei; a középkor gyermekszemlélete, nevelési szokásai, fegyelmezési módszerei

Ajánlott irodalom: A gyermekkor története (szerk.: Pukánszky Béla – Vajda Zsuzsa) Eötvös K., Bp., 1998.; Fináczy Ernő: A középkori nevelés története. Bp., 1913.; Csizmadia Andor: A pécsi egyetem a középkorban. Bp., 1965.; A középkori élet. (Szerk.: Kulcsár Zsuzsa) Gondolat, Bp., 1964., Shaha, Shulamith: Gyermek a középkorban. Osiris, Bp., 2000. stb.

IX. A reneszánsz-kori nevelés

1. Új iskolák a humanizmus időszakában; a könyvnyomtatás hatása az oktatásügyre
2. Erasmus, Vives, Rabelais és Montaigne nézetei a nevelésről

Ajánlott irodalom: Erasmus: A Balgaság dicsérete. Európa, Bp., 1994; Castiglione, B.: Az Udvari Ember. Franklin Társulat, Bp., é. n.; Montaigne: Esszék. Bp., 1957.; Rabelais: Gargantua és Pantagruel. Szeged, 1991.; Fináczy Ernő: A renaissance-kori nevelés története. Bp., 1919.; Mészáros István: A humanizmus és a reformáció-ellenreformáció nevelésügye a 15-16. században. Tankönyvkiadó, Bp., 1984.; Garin, Eugenio: Reneszánsz és műveltség. Helikon, Bp., 1988.; Delumeau, J.: A reneszánsz. Osiris, Bp., 1998. stb.

X. A reformáció és ellenreformáció hatása a nevelésügyre

1. Protestáns iskolaügy; reformátorok gondolatai a nevelésről
2. Protestáns iskolák Magyarországon és Erdélyben
3. A jezsuiták pedagógiai gyakorlata; a Ratio studiorum
4. Pázmány Péter elméleti és gyakorlati tevékenysége

Ajánlott irodalom: Luther Márton: Asztali beszélgetések. Helikon, Bp., 1983.; Loyolai Szent Ignác írásaiból (Összeáll.: Szabó Ferenc) Róma, 1990.; Pázmány Péter művei. Bp., 1983.; Mészáros István: A humanizmus és a reformáció-ellenreformáció nevelésügye a 15-16. században. Tankönyvkiadó, Bp., 1984. stb.

XI. A kora újkor pedagógiája

1. Comenius pedagógiai szintézise
2. Iskolakultúra a 17. századi Magyarországon és Erdélyben
3. Apáczai Csere János pedagógiai tevékenysége
4. Locke gondolatai a nevelésről

Ajánlott irodalom: Apáczai Csere János válogatott pedagógiai művei. Tankönyvkiadó, Bp., 1976.; Apáczai Csere János: Magyar Enciklopédia. Bp., 1959.; Waczulik Margit (szerk.): A táguló világ magyarországi hírmondói XV-XVII. sz. Gondolat, Bp., 1984.; Comenius, J. A.: Didactica Magna. Seneca, Pécs, 1992.; Tarnócz Márton: Erdély művelődése Bethlen Gábor és a két Rákóczi György korában. Bp., 1978. Comenius Magyarországon (szerk.: Kovács Endre) Bp., 1970.; Locke, John: Gondolatok a nevelésről. Bp., 1914. stb.

XII. A felvilágosodás korának pedagógiája

1. Az európai felvilágosodás és a felvilágosult abszolutizmus nevelési törekvései; a 18. század pedagógiai vitái
2. Művelődés- és nevelésügy a felvilágosodás-kori Magyarországon
3. Rousseau: „Emil vagy a nevelésről” című művének pedagógiai üzenete
4. Pestalozzi iskolái és művei
5. Az I. és II. Ratio Educationis
6. Tessedik Sámuel szarvasi iskolája

Ajánlott irodalom: Pestalozzi, J. H. válogatott művei I-II. (szerk.: Zibolen Endre) Tankönyvkiadó, Bp., 1959.; Rousseau, J. J.: Emil vagy a nevelésről (ford.: Győry János) Bp., 1978.; Fejezetek a magyar művelődéstörténet forrásaiból (vál.: Gazda István, szerk.: V. Molnár László) Tárogató, Bp., 1996. 171-263. o.; Ratio Educationis (ford., jegyz.: Mészáros István) Akadémiai, Bp., 1981.; Chaunu, Pierre: Felvilágosodás. Osiris, Bp., 1998.; Kosáry Domokos: Művelődés a XVIII. századi Magyarországon. Akadémiai, Bp., 1980.; Szilágyi Ferenc: Deákok tüköre. Móra, Bp., 1982.; Tóth Lajos: Tessedik Sámuel pedagógiai reformtevékenysége. Tankönyvkiadó, Bp., 1980., Fehér Katalin: A felvilágosodás pedagógiai eszméi Magyarországon. Eötvös József Kiadó, Bp., 1999. stb.

Vizsgakövetelmények

A tárgy kollokviummal zárul és részét képezi a komplex neveléstörténeti szigorlatnak is.

Kötelező irodalom

A magyar nevelés története I-II. (Tk, Bp., 1988. és 1993. Szerk.: Horváth Márton)
A tudás kapui – szemelvénygyűjtemény (Tárogató, Bp., 1995. Szerk.: Kéri Katalin)
(helyette más forrásgyűjtemények is használhatók)
Kéri Katalin: Bevezetés a neveléstörténeti kutatások módszertanába (Műszaki, Bp., 2001.)
Mészáros István – Pukánszky Béla – Németh András: Bevezetés a pedagógia és az iskoláztatás történetébe (Osiris, Bp., 1999.)

A tárggyal kapcsolatos egyéb információkat, olvasmányokat, linkeket, újdonságokat lásd az alábbi honlapon:

<http://nostromo.pte.hu/~carry>

Pécs, 2005. szeptember 14.

Ambrusné dr. Kéri Katalin
tanszékvezető egyetemi docens
PTE-BTK Nev.tud. Intézet
B/127-es szoba
Fogadó óra: szerda 13-14 között